

DOMIN SVET

LETNIK 38. V LJUBLJANI 1. MARCA 1925. ŠTEVILKA 1.

SESON (1480—1560), ŠKOREC.

GOSPOD.

F. S. FINŽGAR.

Deset korakov pred Sv. Krištofom sem ga zagledal. Oči je upiral v angelsko trobento nad vhodom. Bil je, kakor sem ga poznal dvajset let. Izpod zelenkastega plašča alla veneziana so gledali trdi »kanoni«, vekomaj neizpremenjeni, kot liti iz bronu. Vse tesno oprsje šibkega telesa je ginilo v gubah plašča, ki mu je na tilniku segal do cilindra, ki je preživel deset in še več obličij svojih bratov.

»Pozdravljeni!« sem ga ogovoril.

»Duhovnik ljubljanske škofije« — tako se je predstavljal — je pomolil suhljat prst

izza gub in se doteknil roba cilindra. Tako je pozdravljal.

»Pokaj ste se tako zaverovali v angela?«

»Poslušam,« mi je rekel, pomežiknil z živimi očmi in še enkrat pomolil prst izza plašča, češ, psst!

»Poslušate?« sem se nasmehnil.

»Jo že slišim — trobento, blizu je. Vaša je še daleč.«

Zamižal je in se za hip potopil sam vase. Pretrgal sem molk.

»Ali greste proti Posavju?«

»Ne,« mi je odvrnil kratko in se nameril skozi vrata na pokopališče. Pa se je hipoma ustavil, se obrnil z vsem telesom in razložil: »Obiskat jih grem. Pojdite z mano. Če hočete.« Nič ni čakal ne odgovora ne mene. Z začuda lahko nogo je odšel na pokopališče. Postal sem in omahoval, kaj bi, dokler se nisem odločil za njim.

Vem, da je čul moj nagli korak, toda niti za spoznanje se ni okrenil. Kot senca sem se mu pridružil.

Ciprese so rdečkasto žarele v večernem solneu, temne proge so nama črtale pot. »Blagoslovljen, Matija,« je začel govoriti kakor sam zase in obstal pri spomeniku.

»O, seveda, trikrat si snubil ti, Krut — kakšno ime si je zdel, burkež! Krut — je lagal v pismih ta bard polabskih Slovenov — pa si bil samo srčna solza. Trikrat si snubil Slavino — trikrat so te kruto odbili in potem si zapisal zadnji stavek na smrtni postelji: 'Zopet je privlekel steklenico iz omare in pil iz obupnosti.' — Zakaj si se vdal in segel po oslovski koži? Da si ostal samo duhovnik ljubljanske škofije, ne bil bi zapisal tistega stavka! Have!«

Odzibal se je naprej in krenil na levo, dokler ni mimogrede blagoslovil:

»Benedictus, Žiga! Mož molka in bolečin. Kakor s pečatom si zaklenil v srce svojo bolečino in nisi odprl ust. Benedictus!«

Iz ciprese je sfrčal droben ptiček.

»Blagoslovljena tudi ti, ptica drobčkana!« je pogledal za njo in šel k zapuščenemu grobu.

»Ali še veš, Johannes, dvakratni doktor, kako si nam razlagal sv. Pavla ad Romanos, ti, živi ogenj, ti ciceronski besednik — pa so ti rekli: Ne boš! Ti nisi zapisal, kar je zapisal Matija, šel pa si po poti Kruta. Na svidenje!«

»In ti Seme« — nagnil se je k napisu, da bi se prepričal, ali se ne moti — »je že — nomen omen — kako sta se pogledala s Petrom, ki se je na Kajfeževem dvorišču grel in kockat učil — zavoljo pagata? Počakaj me pri vratih. Že prihajam.«

Nato se je mož naenkrat zamislil in me prvič pogledal. Šel je po sapo, kakor bi mi hotel nekaj povedati, pa odkimal in začel mrmraje moliti: De profundis clamavi ad te ...

Ko je prišel do vrstice: »Če boš na grehe gledal, Gospod, kdo bo obstal,« se je ustavil pred spomenikom, ki ni bil ne skromen ne umetniški, zato sredi sosedov tem bolj gospodovaven.

»O, gospod!« je povzdignil glas duhovni mož, priril z roko izza plašča in dvignil cilinder, kakor ga ni pred nikomer. »Gospod!« je še ponovil, pritisnil cilinder globlje na glavo, umolknil in odškripal po pesku.

»Kaj pa to?« sem razmišljal radoveden in šel za njim, ki se je plašno podvival kot bi pred nekom bežal. Nisem si ga upal vprašati, dokler ni na novem oddelku pokopališča spet povzel umerjenega koraka.

»Z Vašim ‚gospodom‘ pa res ne vem kam bi,« sem rahlo poskusil.

Mož ni niti žugnil in prepričan sem bil, da te skrivnosti ne zvem. Toda kar naenkrat se je ustavil pri klopici, sedel, in ne da bi povabil še mene, začel:

»Nekrščanska je moja želja, za katero prosim Boga, toda iznebiti se je ne morem. Da bi mi namreč v svojem kraljestvu ne pogrnil mize pri ‚gospodih‘. Kamorkoli naj me posadi: med hrome, kruljeve, gluhe in slepe — in s katerimikoli nadlogami obtežene, samo med ‚gospode‘ ne.«

Premolknil je in gledal v zarjo.

»Vi, tega ne razumete, mladenič. Če ućakate, da boste samotni duhovnik ho-

dili prisluškat angelski trobenti — tedaj šele boste umeli.«

In spet je zrl v zarjo, ki je ognjena lila po nebesu.

»Vseeno. Človek v poštenu veru res ne ve, kdaj napravi dobro delo, kdaj škodo: ali z molkom ali z besedo. Jaz želim s to besedo dobro delo, če se mi izmaliči, naj mi Bog prizanese.

Ko sem kot reven dijak bival v zavodu, je bil z menoj tudi ta ‚gospod‘ tankaj. Zavod je koristna in ćudna reć. Ni vsak tako urezan, da bi se prilegal v to strogo kolesje. Jaz nisem bil. Nekoć sem se vtihotapil ponoći v ućno sobo, kjer je bival s soućenci ćez dan on. Slovensko nalogo sem šel pisat — takrat smo pisali za naloge cele romane — in ko sem ob dveh po polnoći napraskal dvanajst strani, sem bil laćen. Na mizi pa je ležala peta starega kruha, namenjena za pomije. Pogrudil sem kruhek in šel srećen spat. Ko je profesor vrnil naloge, mi je velel, naj svojo preberem vprićo razreda. To je bila zame nesreća. Ves prevzet sem se pobahal v zavodu, kdaj in kje sem koval nalogo. Tedaj pa je sedel on za mizo, razgrnil ‚hišna pravila‘ in ugotovil, da sem velik grešnik: Delal sem, namesto da bi spal, pouzmal sem kosec kruha, ćeprav za pomije namenjenega, torej še tat povrhu. (Kruh je namreć njemu ostal.) Da si je pomiril vest, me je pravoppravilnik zatožil — za ta prazni nič, za kar sem dobil jaz zapor, on sij pravovernika. Ker sem bil mlad in neumen, me je bolel trn, ki se mi je tedaj zapićil v sree. Takrat še nisem vedel, da so na svetu ljudje, ki tehtajo meto na stotinke unć, ki ravnajo svoje naoćnike ob okostenelih ćrkah, ki sodijo, da reka teće nazaj, pa je le podsolnćnik skrotovićil njeno površje, ki so brez madeža, tesno ograjeni, pa imajo vedno prav ... o, ‚gospodje‘.«

Nasmehnil sem se skrivoma možu, ki se je ob zadnjih trditvah nenavadno ogrel. Mislil sem, da tega ni opazil, a sem se varal. Precej dolgo je molćal in bal sem se, da preneha.

»Vaš smeh je otrok Vaših let. Ne zamerim Vam in zato razodenem to reć do konca. Jaz si ne morem kaj, će sem bil nekoliko drugaće urezan in sem v svoji mladostni prešernosti — takrat sem že v

hribih duše pasel — napoleonske kanone vrgel pod posteljo in si umeril dolge hlače. Seveda sem jih nesel kazat v mesto kot birmanec nove čizme k sosedu. Videl me je ‚gospod‘ in jaz sem se selil še par sto metrov više v hribe. O, mladostna norost, ki ni umela pisem in ni vedela, da morajo biti na svetu ljudje, ki imajo vedno prav in ki so gospodje, pa sem si domišljjal, da sem mučenik. To je bila najbridkejša zmota v mojem življenju. Zapomnite si: Če jo mahnete kdaj na svoj rovaš preko pisem in dobite zaušnico, ne kremžite se, ampak zavriskajte. Jaz sem se kremžil, slekel dolge hlače, jih dal beraču in v brezkoristni razboljenosti resnično trčil ob Mojzesovo tablo — zakaj namišljeno mučeništvo je prav posebno sposobno za greh —. Takrat pa me je obdala bolečina, da sem ležal na obrazu pred Gospodom, edinim, ki je, stopilo se mi je srce kot železo v ognju, žindra je stopila na vrh in luč in moč — vse zaeno — me je prešinila. Sam Bog je segel pome in mi z bolečino več resnic vrezal v srce kot vse debele knjige. Tako sem imel bolečino; z njo spoznanje in resnico. Toda ‚gospod‘ je tičal še vedno pri mrtvi črki hišnih pravil in jaz sem tovoril svojo edinščino na drugi konec domovine. Tedaj sem bil res mučenik, toda srce je vriskalo in še senca ni zmračila mojega lica.

Tamkaj v koticu, ki ga ni na nobenem zemljevidu, sem obtičal.

Čez dolgo let sem prišel v mesto. Res, da so bili moji kanoni rjavi, da je moj plašč dobival že tretjo barvo od ogoljenosti in da mi je čepela na glavi kučma, kakor jih niso nosili meščani, pa sem bil vendar med svojimi spodoben človek. In tak srečam ‚gospoda‘. Ustrašil se me je, to sem videl. Ker pa sva tako nenadoma trčila skupaj, se me ni mogel ogniti.

‚Kakšni pa ste?‘ me je vikal.

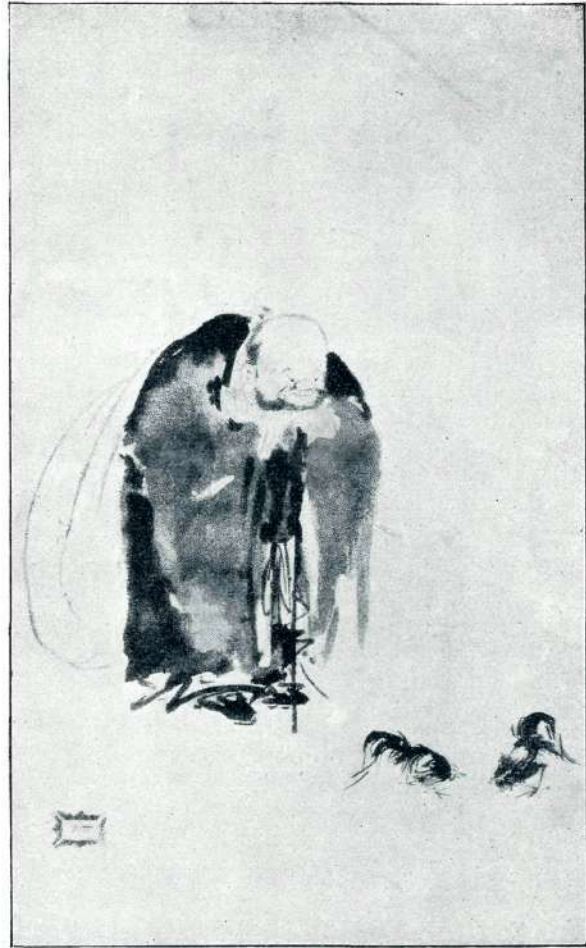
Rdečica mi je planila v lica in sramežljivo sem pogledal po sebi.

‚Nisem ‚gospod‘, sem ga zavrnil.

‚Vidim,‘ je dejal pomilovalno in odšel. Izpod suknje se mu pa niso več svetili ‚kanoni‘, ampak čisto nove dolge hlače.

Mož je utihnil. Potem se je nenadoma ozrl vame, mi hudomušno pomežiknil in rekel:

»Ali sedaj veste?«

MIJOMOTO NITEN (1582—1645), DUHOVEN
GLEDA BORBO PETELINOV.

»Vem,« sem pritrdil.

»Nič ne veste,« se mi je zasmel, vstal in drobnil s pokopališča.

Pred vrati sem se skušal posloviti. Mož se pa ni ozrl; bled prst je pogledal izza plašča in se dotaknil krajevce klobuka, ki se je rahlo zibal proti mestu.

Jaz sem pa šel — po ljubljanskem polju, kjer so v žitu ugašali plameni maka in sem mislil, da vem in umem.

Pa sem se motil.

»V BRIDKOSTI IN TIHOTI OD BOGA.«

(Parabaza.)

IVAN PREGELJ.

Zlatoper... Kdo je Slataper? Slataper je bil mlad italijanski pesnik. V bojih na Krasu je prelil svojo kri. Zemlji, ki ji je pel, da živi v bridkosti in tihoti od Boga. Zdaj veste, kdo je Slataper...